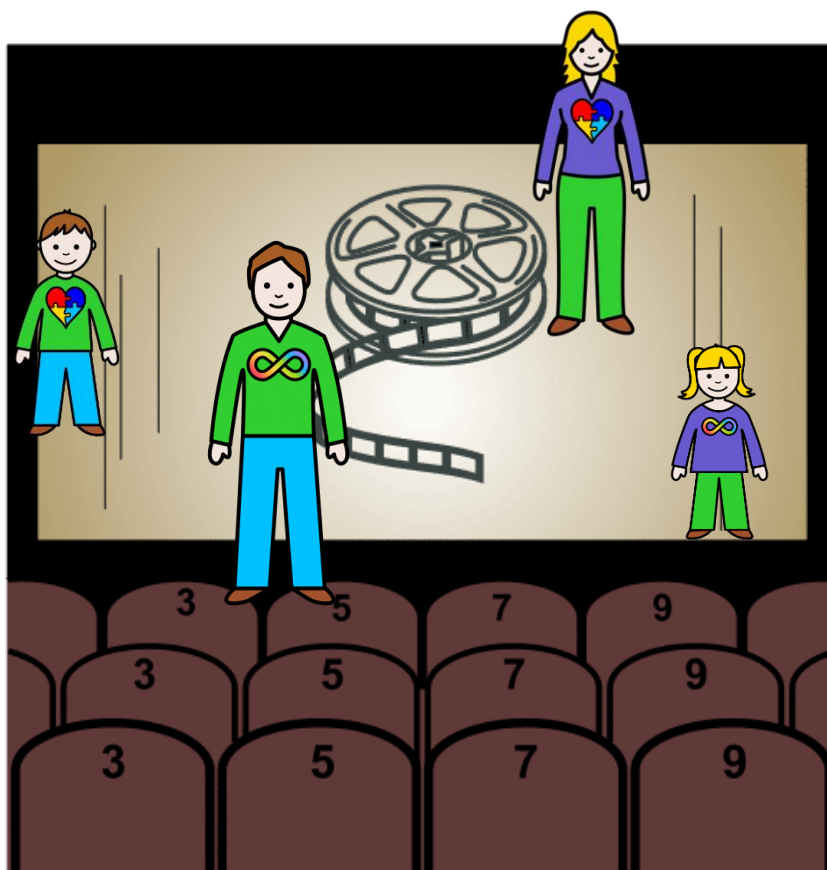

»GLEDAMO« NA TEMO AVTIZMA

FILMI IN PREDSTAVE

za vse, ki želijo vsaj malo razumeti svet otroka,
mladostnika in odraslega z avtizmom

pripravila Tanja Lozej, prof. def.

OŠ Kozara Nova Gorica, posodobljeno februar 2025

Vsebina

FILMI.....	3
Ezra.....	4
Zakaj skačem The Reason I Jump.....	5
Greta I Am Greta.....	6
Posebni Hors normes.....	7
Kot ena nežna pesem.....	9
Posebne zgodbe: Avtizem, dokumentarni film.....	10
V imenu ljudstva.....	11
Režija: Vojko Anzeljc.....	11
Šepet metulja.....	12
PREDSTAVE.....	13
Mark Haddon SKRIVNOSTNI PRIMER ALI KDO JE UMORIL PSA.....	13
Pénélope Bagieu, Larisa Javernik NEUSTRAŠNE.....	14
Srce v temi.....	15

FILMI

Na spodnji povezavi <https://www.autism.org/autism-movies/>

je velik nabor filmov (36) o avtizmu (za otroke, mladino, odrasle, družinski filmi, dokumentarni filmi in nadaljevanke) – do 2018

Nadaljevanke in nanizanke najdete tudi na spodnji povezavi

<https://autisticandunapologetic.com/2021/05/16/10-new-autism-tv-shows-for-2021-2022/>

Na spodnji povezavi imate 40 naslovov filmov, kjer je predstavljena kratka vsebina v slovenščini.

<https://sl.warbletoncouncil.org/peliculas-autismo-907>

OSTALI FILMI

Ezra

ZDA, 2024, 100 min

Avtizma ne more povzročiti vzgoja, socialne okoliščine in vsekakor ni avtizem krivda osebe, ki avtizem ima – ali njegovih staršev. Prav to je včasih težko razumeti, zato pa je ta film toliko bolj priporočljiv za razumevanje te vrste drugačnosti, morda celo edinstvenosti in originalnosti našega uma. Prvotni (delovni) naslov filma je bil Neprimerno vedenje, vendar so se kasneje odločili, da ga poimenujejo po glavnem junaku, dečku Ezri.

Režija: Tony Goldwyn

Scenarij: Tony Spiridakis

Igrajo: Bobby Cannavale, Rose Byrne, Vera Farmiga, Whoopi Goldberg, Rainn Wilson, Goldwyn, William Fitzgerald, Robert De Niro

Festivali: Torontski mednarodni filmski festival

Distribucija: Blitz Film&Video distribution

Žanr: komična drama

Zgodba

Stand-up komik Max Brandel živi s svojim očetom Stanom in z bivšo ženo Jenno, hkrati pa se spopada še z vzgojo svojega avtističnega sina Ezre. Ko so se vsi skupaj primorani soočiti z težkimi odločitvami glede prihodnosti, se Max in Ezra odpravita na potovanje čez celo državo. Oče Max namreč noče, da bi moral Ezra obiskovati 'posebno' šolo, saj se motnja avtističnega spektra (MAS) lahko v marsičem pokaže tudi v luči kakšne posebne nadarjenosti, celo genialne posebnosti ali bistrournosti na določenem področju.

Pridobljeno na <https://kulturnidom-ng.si/events/ezra-2024/>

Na spodnji povezavi si oglejte napovednik filma.

https://www.youtube.com/watch?v=XVeRR81N-Vw&ab_channel=BlitzSlovenija

Zakaj skačem The Reason I Jump

Jerry Rothwell / Velika Britanija, ZDA / 2020 / 82 min / angleščina

Film, posnet po knjižni uspešnici negovorečega avtističnega dečka, je senzorično filmsko popotovanje po neznanem svetu. Dokumentarec, ki nam odpre oči in zruši naše predstave o avtizmu.

Režija: Jerry Rothwell, fotografija Ruben Woodin Dechamps, montaža David Charap, glasba Nainita Desai, zvok Nick Ryan, produkcija Jeremy Dear, Stevie Lee, Al Morrow, distribucija Demiurg

Festivali, nagrade

Sundance (nagrada občinstva); Vancouver (nagrada občinstva); nagrada britanskega neodvisnega filma (BIFA) za najboljši dokumentarec in najboljši zvok); Denver (nagrada za najboljši celovečerni dokumentarec); Hot Docs; AFI Docs; London

Zgodba

Naoki Higashida je pri trinajstih letih napisal knjigo, v kateri je opisal svoje izkušnje negovorečega avtista. Dečkovi zapisi se v filmu prepletejo z intimnimi portreti petih mladih ljudi z različnih koncev sveta. Medtem ko opazujemo vsakdanje trenutke iz njihovih življenj, nam Naoki razkriva, kaj zanj pomeni avtizem, kako se njegovo doživljanje sveta razlikuje od našega in zakaj se vede tako, kot se: zakaj skače.

Pridobljeno na <https://www.kinodvor.org/>

Na spodnji povezavi <https://www.youtube.com/watch?v=G0y5yJZBaQI> si oglejte napovednik filma.

Pogovor po premiernem ogledu filma Zakaj skačem (The Reason I Jump, 2020) z Apolonijo Klančar (prevajalko knjige Zakaj skačem: glas dečka iz tišine avtizma), Barbaro Žnidarko (profesorico specialne in rehabilitacijske pedagogike) in Tino iz društva ASPI.(april, 2021)

Na spodnji povezavi je posnetek dogodka

<https://www.youtube.com/watch?v=AeVp8ePZgG4>

Greta | Am Greta

Nathan Grossman / Švedska / 2020 / 98 min / švedščina, angleščina

Eno leto v življenju mlade podnebne aktivistke Grete Thunberg: od prve samotne stavke pred švedskim parlamentom do vzpona med globalne ikone.

Režija Nathan Grossman, fotografija Nathan Grossman, montaža Hanna Lejonqvist, Charlotte Landelius, glasba Jon Ekstrand, Rebekka Karijord, produkcija Cecilia Nessen, Fredrik Heinig, nastopata Greta Thunberg, Svante Thunberg, distribucija Demiurg

Festivali, nagrade Benetke (svetovna premiera); Toronto; Liffe

Zgodba

Avgusta leta 2018 se je petnajstletna Greta Thunberg z napisom »Šolska stavka za podnebje« prvič postavila pred švedski parlament. Najprej je sedela sama, počasi pa so začeli pristopati mimoidoči – in v naslednjih nekaj mesecih je plaha deklica z Aspergerjevim sindromom postala obraz globalnega gibanja. Režiser jo spremlja na srečanjih s svetovnimi politikami, odmevnih javnih nastopih in vse bolj množičnih uličnih protestih. Njegova kamera pa ujame tudi bolj intimne trenutke: sproščeni smeh v družinskem krogu, pisanje strastnega govora v hotelski sobi in soočanje s sovražnimi odzivi nasprotnikov, ki jo razglašajo za »histerično«, »depresivno« in »duševno bolno«. Dokumentarec doseže vrhunec z napornim dvotedenskim jadranjem na podnebni vrh Združenih narodov v New Yorku, kjer Greta svetovne voditelje nagovori z znamenitim »Kako si drznete!«.

Pridobljeno na <https://www.kinodvor.org/>

Na spodnji povezavi si oglejte napovednik filma.

<https://www.youtube.com/watch?v=sSHLO8xbxQ4>

Posebni Hors normes

Olivier Nakache, Éric Toledano / Francija, Belgija / 2019 / 114 min / francoščina

Režija in scenarij Olivier Nakache, Éric Toledano, igrajo Vincent Cassel, Reda Kateb, H  l  ne Vincent, Bryan Mialoundama, Alban Ivanov, Benjamin Lesieur, distribucija FIVIA – Vojnik

Festivali, nagrade San Sebastian (najboljši film), Hamburg 2019, Cannes 2019 (zaključni film festivala)

Zgodba

Bruno in Malik   e dvajset let živita v čisto posebnem svetu. Prvi vodi organizacijo, ki skrbi za avtistične otroke in mladostnike, drugi pa mlade iz revnih   etrty usposablja za spremljevalce »posebej težavnih« posameznikov. Ko in  spekcija pod drobnogled vzame Brunovo organizacijo, ki deluje mimo zakona, in ji zato grozi zaprtje, se skozi zgodbo začnejo porajati vprašanja o tem, kam napotiti težavnejše primere, katere so vse ostale organizacije   e zavrnile, in ali so posamezniki, kot je Bruno, res edino zato  i  i  e za tiste, pri katerih sistem odpove.

Film, ki se te  ke teme loteva s toplino in humorjem, sta po resničnih dogodkih posnela   ric Toledano in Olivier Nakache, režiserja uspešnice Prijatelja (*Intouchables*, 2011). Dobitnik nagrade občinstva v San Sebasti  anu.

Iz prve roke

»Najini filmi vedno govorijo o neobičajnih srečanjih. Pričujoči pa ima prav posebno razsežnost: kako ljudje, ki komunicirajo malo ali pa sploh nič in veljajo za 'nenormalne', uspejo pripraviti tako imenovane 'normalne', da spet začnejo komunicirati.«

–   ric Toledano

»V naši družbi so nekatere pristojne institucije zatajile, Brunova organizacija pa je tista, ki deluje – in to je glavna tematika filma. Kaj opredeljuje marginalno in kaj normalno? Film pokaže, da včasih te meje lahko opredelimo le, če jih prestopimo. Živimo v časih, v katerih neposlušnost dr  avljanzov pridobiva na moči, in četudi je kr  enje pravil nekoliko kaotično, obrodi sadove.«

– Olivier Nakache in   ric Toledano

Pridobljeno na <https://www.kinodvor.org/film/posebni/>

Na spodnji povezavi si oglejte napovednik filma.

<https://www.youtube.com/watch?v=rflWzuhp4Q8>

Na strokovnem srečanju za pedagoge je ogledu filma Posebni (Hors normes, 2019) sledil pogovor z Robijem Krofličem (Oddelek za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete), Ireno Lesar (profesorica obče pedagogike in teorije vzgoje s Pedagoške fakultete) ter Jušem Škrabanom (doktorski študent na Fakulteti za socialno delo in prostovoljec v več projektih za deinstitucionalizacijo).

Več o srečanju: <http://bit.ly/posebni-strok>

Dogodek je organiziral Oddelek za predšolsko vzgojo in izobraževanje MOL v sodelovanju s Kinodvorom. Kinodvor 2021.

Na spodnji povezavi je posnetek dogodka

<https://www.youtube.com/watch?v=pZQ-syWpnqg>

Na spodnji povezavi je posnetek dogodka Filmska srečanja ob kavi: Posebni z Alenko Kobolt

<https://www.youtube.com/watch?v=TaIVVDjIk3U>

Kot ena nežna pesem

Prvi dokumentarni film o avtizmu v Sloveniji, 2009

Scenarij: Dejan Žinko in Martin Marzidovšek

Režija: Martin Marzidovšek

O filmu

Dokumentarni film *Kot ena nežna pesem* je iskrena zbirka pripovedi o prijateljstvu, razumevanju, predajanju in sprejemanju. Skozi pripovedovanje otrok z avtizmom, ki nastopajo v filmu, njihovih staršev, učiteljev in prijateljev ter spremljanju njihovih zgodb spoznavamo, da je vsak človek družabno bitje, ki potrebuje podarjen pogled, nasmeh in besedo in potrebuje nekoga, ki bo verjel njemu in v njega. Gre za prvi slovenski dokumentarni film o avtizmu v Sloveniji.

Vključuje tudi prispevke strokovnjakov, kot sta dr. John Lawson, profesor na Univerzi Oxford in Cambridge ter dr. Rita Micallef, vodilna strokovnjakinja s področja inkluzije na Malti, in Vesna Melanšek, predsednica Centra za avtizem. Center se od svoje ustanovitve leta 2005 zavzema, da bi bili posamezniki z motnjami avtističnega spektra enakopravno sprejeti in vključeni v družbo, ne glede na svoje potenciale in nezmožnosti. Z dokumentarnim filmom *Kot ena nežna pesem* so naredili še en korak več na tej poti.

Film je nastal v koprodukciji Centra društva za avtizem in Zavoda Suigeneris (režiser in producent filma je Martin Marzidovšek, scenarij pa sta napisala Dejan Žinko in Martin Marzidovšek).

Pridobljeno na <https://elle.metropolitan.si/lifestyle/telo-in-duh/avtizem-v-sloveniji-prvi-dokumentarni-film/>

Na spodnjih dveh povezavah si oglejte dokumentarni film.

<https://365.rtv slo.si/arhiv/dokumentarci-izobrazevalni/55045317>

<https://www.youtube.com/watch?v=SUKOFpNzvDY>

Posebne zgodbe: Avtizem, dokumentarni film

Scenarij: Milica Prešeren

Režija: Marko Naberšnik

Trajanje: 25 min Datum predvajanja: 12. 8. 2021

Avtizem nekaterim z izjemnimi sposobnostmi na določenem področju pripisuje genialnost, drugim priznava, da nikoli ne bodo zmožni samostojnega življenja. Kako pa je v resnici živeti z avtizmom? Kaj da in kaj vzame? Kaj osebe z različnimi avtističnimi motnjami, od otroškega in atipičnega avtizma do Aspergerjevega sindroma, potrebujejo, kako se počutijo? Kakšne so njihove izjemne sposobnosti, kateri so njihovi primanjkljaji? Kakšne skrbi in veselje delijo s svojimi starši, okolico?

Viktor, Tamara, Bor, Alek in Tadej živijo med nami, v svetu, ki ni črno-bel, ki je naš in njihov.

Žanr: Dokumentarne oddaje o medicini in zdravju

Pridobljeno na spodnji povezavi, kjer si lahko pogledate dokumentarni film.

<https://365.rtv slo.si/arhiv/dokumentarni-filmi-in-oddaje-izobrazevalni-program/174529876>

Tukaj najdete tudi dokumentarni film na temo disleksije, tikov, ADHD in drugo.

V imenu ljudstva

Režija: Vojko Anzeljc

Število sezon: 3

Začetek/konec: 2. februar 2020 - 9. april 2023

Žanr: kriminalistična serija

Slovenska kriminalistična televizijska serija V imenu ljudstva je svojo prvo sezono začela v začetku leta 2020, z drugo sezono v začetku leta 2022, s tretjo pa v začetku leta 2023.

V vseh treh sezonah igra Urban Kuntarič vlogo Sebastijana, ki je oseba z avtizmom.

Pridobljeno na spodnji povezavi, kjer si lahko preberete več

https://sl.wikipedia.org/wiki/V_imenu_ljudstva

Šepet metulja

Slovenski celovečerni film, 2023

Režija: Alen Pavšar

Najstniška romantična drama o sanjah, premagovanju ovir in vztrajanju.

Jan, 17-letni navdušenec mehatronike in najstnik avtist. Pridruži se razredu, ki za podelitev štipendije v mednarodnem podjetju tekmuje v razvoju programske opreme sodobnega prezračevalnega sistema s pogonom na umetno inteligenco. V razredu je tudi privlačna glasbenica in edina punca Tara, ki si prav tako želi zmage. Razred vodi neizprosni učitelj Frenk, ki ne odobrava posebnih potreb učencev in hodi po robu z drugačnimi metodami praktičnega pouka. Jan kljub vsem oviram učitelja in sošolcev dokaže, da zmore. S pomočjo ambiciozne svetovalne delavke Zarje počasi napreduje v šoli in se zbliža tudi z direktorjem podjetja, ki ga vzame pod svoje okrilje.

Pridobljeno na spodnji povezavi, kjer si lahko preberete več

<https://www.sepetmetulja.si/>

PREDSTAVE

Predstava SNG Nova Gorica

Mark Haddon SKRIVNOSTNI PRIMER ALI KDO JE UMORIL PSA

Po romanu Marka Haddona The Curious Incident of the Dog in the Nighttime, 2003

Avtistična detektivka

Petnajstletni Christopher najde umorjenega Wellingtona, sosedovega psa. Umor ga močno vznemiri, zato se odloči, da bo izsledil storilca in napisal detektivko o skrivnostnem primeru. Pri raziskovanju naleti na odpor sosedov, najbolj pa mu nasprotuje njegov oče Ed. Christopher ne odneha in postopoma se mu začne razkrivati zgodba zamolčanih družinskih skrivnosti. Iz njegovega pristopa k problemu, nenavadnega vedenja in načina razmišljanja je jasno, da je Christopher visoko inteligenten, tako rekoč matematični genij, vendar z avtistično motnjo, imenovano aspergerjev sindrom, ki ga ovira predvsem v komunikaciji in nadziranju impulzivnih reakcij. Toda prav ta njegova posebnost nam omogoča, da skozi njegovo opazovanje ter razumevanje situacij in odnosov ugledamo življenje drugače, kot smo ga sicer vajeni doživljati.

Roman Marka Haddona Skrivnostni primer ali Kdo je umoril psa (2003), ki je izpisan kot Christopherjeva prvoosebna pripoved, je bil hkrati natisnjen kot knjiga za mladino in odrasle. V letu izida je prejel več prestižnih nagrad, nagrado Whitbread za najboljšo knjigo in najboljši roman (v kategoriji romanov za odrasle), nagrado Commonwealth za najboljši prvenec in nagrado Guardian za otroško književnost. Tudi pri nas se je zelo priljubil tako mladim kot odraslim bralcem.

Simon Stephens je po romanu za londonski Royal National Theatre napisal odrsko priredbo. Krstna izvedba je prejela kar sedem nagrad olivier (kar je bilo dotlej največ), med njimi tudi nagrado za najboljšo novo igro (2013). Sledile so številne uprizoritve po vsem svetu, v letošnji sezoni tudi dve slovenski. Koprodukcijsko uprizoritev SNG Nova Gorica in Gledališča Koper je režirala Renata Vidič.

Režiserka Renata Vidič

Igrajo Žiga Udir, Helena Peršuh, Gorazd Jakomini, Anja Drnovšek, Medea Novak
Andrijana Boškoska Batič k.g., Rok Matek / Igor Štamulak, Luka Cimprič, Jure Kopusar / Ro
meo Grebenšek k. g.

Pridobljeno na spodnji povezavi, kjer si lahko preberete več <https://www.sng-ng.si/mma/gledali%C5%A1ki%20list%20Skrivnostni%20primer%20ali%20Kdo%20je%20umoril%20psa/2019051613210041/>

Pénélope Bagieu, Larisa Javernik NEUSTRAŠNE
Neustrašne, 2022

O DELU

Za oder prirejena serija stripovskih vinjet francoske avtorice Pénélope Bagieu govori o ženskah, ki so si drznile biti drugačne, samosvoje in pogumne.

Plavalka in igralka Annette Kelleman, režiserka svetilnika Giorgina Reid, atletinja Cheryl Bridges, ljubiteljica sodobne umetnosti Peggy Guggenheim, tolmačka živali Temple Grandin, bradata ženska Clémentine Delait in antična ginekologinja Agnodika. Njihove želje, hrepenenja, delo so pogosto terjale visoko ceno. Veliko so tvegale in s tem opazno ali subtilno zaznamovale zgodovino.

Portreti neustrašnih žensk so potovanje po zgodovini pionirk poklicev, izumov, umetnosti in upora, so potovanje po ženski duši, polni strahu, poguma, ovir, katarze in boja za pravico do obstoja lastne identitete, s katero so pripomogle dobrobiti sebe in drugih. Je humorno, živahno, empatično potovanje skozi družbeno, zgodovinsko, politično, javno in intimno perspektivo ter zagovor drugačnosti kot vrednote življenja, zgodovine in osebne rasti.

Priredbo besedila sta pripravili strokovnjakinja za mladinsko literaturo Larisa Javernik in režiserka Mateja Kokol. Uprizoritev je preplet zvrsti – dramskega, glasbenega in fizičnega gledališča, ter preplet žanrov – od epopeje, tragedije, komedije do zgodovinske, pustolovske in romantične drame. Namenjena je najstnicam in najstnikom, pa tudi starejšim upornikom. Zanimiva je tako za dekleta kot tudi fante, ki skozi predstavo odkrivajo zapleteno dušo, ki morda le ni tako drugačna od njihove. Morda je skozi zgodovino morala biti le nekoliko bolj »neustrašna«.

Tragični in komični trenutki zgodovine ženske duše so dekletom in fantom v inspiracijo ter v pomoč pri razumevanje sebe in sveta okrog njih.

Mateja Kokol

Režiserka Mateja Kokol

Igrajo Radoš Bolčina, Ana Facchini, Lara Fortuna, Arna Hadžialjević, Helena Peršuh, Dušanka Ristić, Marjuta Slamič, Andrej Zalesjak

Pridobljeno na spodnji povezavi, kjer si lahko preberete več

<https://www.sng-ng.si/repertoar/premiere/2022060709011143/>

Lutkovno gledališče Maribor

Srce v temi

15+

Tanja Lužar po motivih življenja Mary Temple Grandin

Človeška in živalska srca so si zelo podobna, pa vendar živalska mnogokrat pristanejo na človekovem krožniku. Predstava bo skozi delo in življenje aktivistke in znanstvenice Mary Temple Grandin osvetlila tabuizirane teme živalskega čustvovanja in mesne industrije. Osrednja protagonistka, ki je svoje življenje posvetila ozaveščanju o pomembnosti skrbi za dobrobit rejnih živali in ozaveščanju o avtizmu, ne obsoja človeške vsejedosti, bori se pa za dostojno življenje živali in humano smrt, saj je tako vsem lažje: ljudem in živalim.

Režiserka in scenografka Tanja Lužar

Igrata Barbara Jamšek in Minca Lorenci k. g.

Pridobljeno na spodnji povezavi, kjer si lahko preberete več

<https://www.rtvsllo.si/kultura/oder/zgodba-o-mary-temple-grandin-avtistki-ki-se-bori-za-boljse-ravnanje-z-rejnimi-zivalmi/614533>